

Rapport

Vreemde valuta

Een onderzoek naar aanleiding van een klacht over de wijze waarop het College van procureurs-generaal is omgegaan met een verzoek tot teruggave van een in beslag genomen geldbedrag.

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Nationale ombudsman de klacht over de minister van Veiligheid en Justitie, als verantwoordelijke voor gedragingen van het College van procureurs-generaal, gegrond.

Datum: 11 februari 2015

Rapportnummer:2015/032

Klacht

Verzoeker klaagt over de wijze waarop het College van procureurs-generaal is omgegaan met zijn verzoek tot teruggave van een in maart 2002 in beslag genomen geldbedrag.

Bevindingen

Wat is er gebeurd?

Verzoeker werd in 2002 verdacht van een ernstig strafbaar feit. In het kader van het hierop betrekking hebbende strafrechtelijk onderzoek vond er in de woning van de ex-vrouw van verzoeker een doorzoeking plaats. Daar werden twee sleuteltjes aangetroffen die pasten op safeloketten bij een bank. Op 18 maart 2002 werden deze safeloketten geopend en werd er door de Koninklijke Marechaussee (hierna: KMar) conservatoir beslag gelegd op de inhoud van een tweetal safeloketten.

Volgens het proces-verbaal van inbeslagname, opgemaakt door adjudant M. van de KMar op 18 maart 2002, werden er in de kluisjes – afgezien van documenten en sieraden – de volgende buitenlandse valuta aangetroffen:

- 30.000 US Dollars,
- 32.370 Engelse ponden en
- 30 Schotse ponden,

die samen een bedrag vertegenwoordigden van € 87.189,-.

Twee dagen later, op 20 maart 2002, werd er door adjudant M. opnieuw een proces-verbaal opgemaakt. Hierin werd allereerst een rectificatie op het eerder genoemde proces-verbaal gedaan, namelijk dat er geen 30.000 US Dollars, maar 20.000 US Dollars in beslag waren genomen. Het totaal bedrag dat in beslag was genomen zou dan ook uitkomen op omgerekend € 74.272,37.

Voorts stond er in het proces-verbaal vermeld dat het geld gestort is op een rekeningnummer van het Ministerie van Justitie (thans Ministerie van Veiligheid en Justitie) bij een bank. De volgende buitenlandse valuta waren volgens het proces-verbaal gestort:

- 20.000 US Dollars,
- 70.050 Engelse ponden en
- 30 Schotse ponden.

Het totaal bedrag dat op deze rekening was gestort bedroeg volgens het proces-verbaal € 134.629,90. Dit betekende een verschil van € 60.357,53 (€ 134.629,90 min € 74.272,37).

Overigens spreekt het proces-verbaal over een verschil van € 47.575,90, nu er hierbij wordt uitgegaan van het inbeslaggenomen bedrag van € 87.189,-.

Verzoeker is in oktober 2002 veroordeeld door de Meervoudige Kamer van de rechtbank te Rotterdam tot onder meer een gevangenisstraf van achttien

maanden waarvan zes maanden voorwaardelijk. Op 20 juni 2006 is in de bijbehorende ontnemingszaak de ontneming van een wederrechtelijk verkregen voordeel van € 76.265,03 uitgesproken.

Verzoeker ging tegen beide uitspraken in beroep. Eind 2008 verklaarde het Gerechtshof in Den Haag het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk in zowel de strafzaak als de ontnemingszaak, vanwege de slechte en uitzichtloze gezondheidstoestand van verzoeker. Het Hof overwoog "dat hij (verzoeker) momenteel niet in staat is de strekking van de tegen hem ingestelde vervolging te begrijpen, terwijl evenmin een reële kans aanwezig is dat hij hier in de toekomst op enig moment wel toe in staat zal zijn".

Een jaar later, in 2009, werd mede door een verzoek van de raadsman van verzoeker, een bedrag van € 74.272,37 overgemaakt naar de rekening van verzoeker. Dit betrof het bedrag dat nog op de rekening van het Ministerie van Justitie stond. Tevens ontving verzoeker een bedrag aan wettelijke rente over dit bedrag van € 22.818,20.

De raadsman van verzoeker vroeg kort daarop aan de advocaat-generaal bij het ressortsparket om ook het resterende geldbedrag dat destijds in beslag was genomen aan verzoeker terug te geven. Hij legde hiertoe de kennisgeving van inbeslagname over, waaruit bleek dat er € 134.629,90 in beslag was genomen. Er ontbrak dan ook € 60.357,53.

Reactie Openbaar Ministerie op verzoek teruggave geld.

Hierop vond er door het ressorts- en arrondissementsparket een onderzoek naar dit geldbedrag plaats. Er is informatie opgevraagd bij de Dienstverleningsorganisatie OM (DVOM), afdeling LigOM (een financiële afdeling van het OM) en de KMar. In juni 2011 kwam naar boven dat de inbeslaggenomen sieraden nog steeds in een kluis bij de KMar lagen. Deze zijn daarop direct teruggegeven aan verzoeker. Verder zou er een geldbedrag van de DVOM/LigOM teruggestort zijn naar de KMar. De KMar liet echter begin januari 2012 weten dat zij dat geld destijds niet had ontvangen. Het arrondissementsparket kon verder ook geen uitleg geven. De hoofdadvocaat-generaal van het ressortsparket liet dan ook in een ambtsbericht van 24 september 2012 aan het College van procureurs-generaal (hierna: College) weten dat een deel van het in beslag genomen geld, namelijk € 60.357,53, zoek was geraakt door een overboeking tussen het LigOM en de KMar. De advocaat-generaal verzocht het College in het ambtsbericht over te gaan tot uitkering van een schadevergoeding aan verzoeker.

Dit ambtsbericht van de hoofdadvocaat-generaal aan het College, is in kopie verstuurd naar verzoeker.

Eerste reactie College

Op 22 mei 2013 reageert het College naar verzoeker. In deze brief wordt gesteld dat wanneer het onmogelijk is geworden om tot teruggave van een voorwerp, in dit geval € 60.357,53, over te gaan financiële compensatie ter hoogte van de waarde van het inbeslaggenomen in de rede ligt. Echter, zo betoogt het College verder, als geld geheel of gedeeltelijk afkomstig is uit enig misdrijf, is teruggave verre van vanzelfsprekend. Het College komt tot de conclusie dat hier bij verzoeker sprake van is, nu er een aanzienlijk bedrag in contant geld, in vreemde valuta en in kleine coupures in de safeloketten is aangetroffen en de verklaring die verzoeker over de herkomst van het geld heeft gegeven volstrekt ongeloofwaardig is. Het College concludeert vervolgens dat het College dan ook niet kan overgaan tot teruggave van het geldbedrag, omdat de Staat zich daarmee zou inlaten met het misdrijf witwassen, en "de Staat het verwijt zou kunnen treffen betrokkene (..) tot het begaan daarvan uit te lokken, dan wel te faciliteren".

Verder wordt opgemerkt dat het Openbaar Ministerie nog steeds onderzoek doet naar het zoekgeraakte geld, maar dat dit wordt bemoeilijkt door het verstrijken van de wettelijke bewaartermijn van documenten bij banken.

Tweede reactie College

Verzoeker is het met dit standpunt van het Openbaar Ministerie niet eens, en laat dit dan ook per brief van 30 september 2013 nogmaals aan het College weten. Op 25 juni 2014 ontvangt verzoeker dan een antwoord. In deze brief komt het College tot de conclusie dat onderzoek heeft uitgewezen dat er destijds, in 2002, een telfout is gemaakt bij de bank, wat nagenoeg exact leidt tot het bedrag van € 60.357,53. Dit betekent dat destijds niet € 137.629,90 (de Nationale ombudsman begrijpt 134.629,90) in beslag was genomen, maar € 74.272,19. Het College motiveerde dit als volgt. In het eerste proces-verbaal van inbeslagname van het geld, staat vermeld dat er 32.370 Engelse Ponden in beslag zijn genomen. Op het stortingsbewijs bij de bank is twee dagen later vervolgens terug te lezen dat er 70.050 Engelse ponden zijn gestort. Het verschil tussen deze twee bedragen bedraagt 37.680 Engelse Ponden. De wisselkoers op dat moment bedroeg 1.601845325. Wanneer de wisselkoers wordt vermenigvuldigd met het verschil in Engelse ponden (37.680 x 1.601845325), is de uitkomst € 60.357,53.

Deze telfout is volgens het College een dag later, op 21 maart 2002 gecorrigeerd met een debitering van hetzelfde bedrag, te weten € 60.357,53.

Bankafschriften

Ter onderbouwing van dit laatste standpunt, legde het College twee rekeningafschriften over waarop te lezen valt dat er in totaal € 134.629,90 (bestaande uit € 134.581,84 + € 48,06) op 20 maart 2002 was gestort door het Ministerie van Justitie ovv een parketnummer. Voorts valt te lezen dat er op 21 maart 2002 een bedrag van € 60.357,53 wordt gedebiteerd, waarbij als omschrijving staat "opname biljetten eur kwaliteit A. Rabo Den Haag Corh.

134.581,84 dhr M. /dhr M. 20/03/02". Als tegenrekening staat zowel bij de storting als bij de debitering nagenoeg hetzelfde rekeningnummer vermeld, met dien verstande dat bij de storting het rekeningnummer eindigt op 400 en bij de debitering op 700.

Het College gaf aan een onderzoeker van de Nationale ombudsman nog als toelichting op dit standpunt dat er contact was opgenomen met de coördinator Financieel Beheer van de Kmar, die gesproken had met verschillende mensen die destijds het strafrechtelijk onderzoek hadden uitgevoerd naar (onder meer) verzoeker. Deze mensen, waaronder adjudant M. die het geldbedrag had gestort, gaven aan dat zij zich wel de storting van het bedrag konden herinneren, maar van een opname was niets bekend. Ook werd aangegeven dat de storting moeizaam was verlopen, omdat het een rekening van justitie betrof en een groot aantal kleine coupures buitenlandse valuta. De omschrijving op het rekening-afschrift moet dan ook een gekozen omschrijving zijn van de bank, aldus het College.

Standpunt verzoeker

Verzoeker is zeer verbaasd hoe er in de loop van de jaren met zijn verzoek tot teruggave van het inbeslaggenomen geld wordt omgegaan. Hij heeft aangegeven dat er in zijn safelockers zeker een bedrag van € 134.581,84 lag, zo niet meer. Ook heeft hij aangegeven dat er nog meer vreemde valuta in zijn kluis lagen, waaronder een bedrag aan Marokkaanse Dirham. Hij heeft er geen verklaring voor dat dit niet is vermeld in de destijds opgemaakte processen-verbaal. Verzoeker is van mening dat het Openbaar Ministerie het geld - dat door de KMar in beslag was genomen - is kwijtgeraakt. Het is aan het Openbaar Ministerie om zijn administratie op orde te hebben, zodat achterhaald kan worden waar het geld is gebleven. Nu dit niet kan, moet het Openbaar Ministerie overgaan tot schadevergoeding, aldus verzoeker. Verzoeker ziet zich vervolgens geconfronteerd met wisselende standpunten van het Openbaar Ministerie. Eerst krijgt hij te horen van de hoofdadvocaat-generaal van het ressortsparket dat hij een schadevergoeding krijgt, daarna schrijft het College dat ze het geldbedrag van ruim zestigduizend euro niet aan hem teruggeven omdat de Staat zich dan schuldig zou maken aan witwassen. Ten slotte schrijft het College dat er nooit sprake van is geweest dat er, naast de ruim vierenzeventigduizend euro, nog eens zestigduizend euro in beslag zou zijn genomen. De bank zou een telfout hebben gemaakt. Verzoeker snapt niet dat hier pas twaalf jaar na dato mee wordt gekomen.

Reactie minister van Veiligheid en Justitie

De minister gaf aan de klacht van verzoeker ongegrond te achten. In reactie op het verslag van bevindingen en op een aantal door de Nationale ombudsman gestelde vragen liet hij het volgende weten.

Er was navraag gedaan bij de desbetreffende bank over de rekeningnummers eindigend op 400 en 700. De bank liet weten dat de beide rekeningnummers tussenrekeningen van de bank waren. De rekeningen werden gebruikt voor contante stortingen. Ook mutaties tussen bijvoorbeeld filialen werden standaard geautomatiseerd op deze tussenrekeningen geboekt. Het kon dan ook niet anders dan dat de telfout, zoals eerder omschreven, hersteld was door een dag later een bedrag van € 60.357,53 op de tussenrekening van de bank terug te storten, aldus de minister. De bank had verder aan de minister laten weten dat er geen informatie meer beschikbaar was betreffende deze specifieke transactie, omdat de bewaartermijn van zeven jaar inmiddels was verstreken.

Daarnaast bracht de minister naar voren dat het interne ambtsbericht van de hoofd-advocaatgeneraal aan het College – waarin werd geadviseerd over te gaan tot het betalen van een schadevergoeding - niet bestemd was geweest voor verzoeker. Per abuis was van dit interne ambtsbericht een afschrift aan verzoeker gestuurd. Het bevatte geen officieel standpunt, het was slechts een advies aan het College, zodat verzoeker aan de inhoud van het bericht dan ook een rechten kon ontnemen. Voorts gaf de minister desgevraagd aan dat waar in het ambtsbericht van de hoofd-advocaatgeneraal werd gesproken over een geldbedrag dat was teruggestort naar de opsporingsinstantie, wordt bedoeld op de interne overboeking bij de bank die heeft plaatsgevonden op 21 maart 2002. Er was dus geen sprake geweest van een overboeking tussen het LigOM en de KMar. De minister was dan ook van mening dat het verschil tussen het inbeslaggenomen geldbedrag en het gestorte geldbedrag voortkwam uit een telfout bij de bank.

Beoordeling

Het vereiste van transparantie houdt in dat de overheid open en voorspelbaar is in haar handelen, zodat het voor de burger duidelijk is waarom de overheid bepaalde dingen doet. Daar komt bij dat brieven met daarin beslissingen op verzoeken van een burger duidelijk gemotiveerd moeten zijn, zodat de burger de beslissing kan begrijpen.

Wat opvalt in de zaak van verzoeker, zijn allereerst de slordige processen-verbaal die destijds in 2002 zijn opgemaakt met betrekking tot de in beslaggenomen geldbedragen. Hoewel het onderzoek van de Nationale ombudsman zich niet heeft gericht op de kwaliteit van de opgemaakte processen-verbaal, blijkt hieruit overduidelijk dat de vastlegging van het tellen, het vaststellen en de storting van de vreemde valuta zeer rommelig is verlopen. Zo spreekt bijvoorbeeld het proces-verbaal van inbeslagname over 30.000 dollar, terwijl dit in het proces-verbaal dat twee dagen later is opgemaakt wordt gecorrigeerd naar 20.000 dollar. Ook over de Engelse ponden is verwarring. Het eerste proces-verbaal spreekt over 32.370 Engelse ponden, terwijl het latere proces-verbaal en het stortingsbewijs spreken over 70.050 Engelse ponden. En hoeveel geld is er nou uiteindelijk in beslag

genomen; het bedrag van € 87.189,-, of het bedrag van € 134.629,90 of toch "slechts" € 74.272,19? Het gegoochel met cijfers in de processen-verbaal is verwarrend en vormt het startpunt van daaropvolgende jaren van onduidelijkheid. Dat er zo onzorgvuldig door justitie is omgegaan met grote in beslag genomen geldbedragen vindt de ombudsman onthutsend.

Verzoeker heeft in 2009, nadat zijn strafzaak en de tegen hem aangebrachte ontnemingszaak waren geëindigd, een bedrag van € 74.272,37 teruggekregen. Dit was het bedrag dat bij Justitie op de rekening stond, en was volgens de minister ook het daadwerkelijke bedrag dat onder verzoeker in beslag was genomen. Verzoeker had echter een bewijs dat er € 134.629,90 Euro door Justitie in beslag was genomen, en vorderde dan ook het verschil van ruim zestigduizend euro terug van Justitie.

Vanaf dat moment ziet het Openbaar Ministerie zich voor een moeilijke taak gesteld. Wegens het tijdsverloop zijn er nauwelijks documenten meer voorhanden om de zaak grondig te kunnen onderzoeken en ook de verwarrende processen-verbaal dragen niet bij tot een helder overzicht. De Nationale ombudsman ziet dat het Openbaar Ministerie op verschillende gedachten hinkt wat betreft het vinden van een oplossing in de richting van verzoeker. De hoofd-advocaatgeneraal komt tot de conclusie dat de zestigduizend euro zoek is geraakt en adviseert het College om over te gaan tot het uitkeren van een schadevergoeding. Hoewel dit een intern advies betreft heeft verzoeker toch per abuis een afschrift ontvangen van dit ambtsbericht aan het College. Verzoeker heeft derhalve kennis genomen van de inhoud van het advies, hetgeen enige verwachtingen bij hem heeft gewekt. Het daaropvolgende officiële standpunt van het College, dat er niet wordt overgegaan tot teruggave van de zestigduizend euro omdat het College zich hiermee schuldig zou maken aan een strafbaar feit nu het volgens het College overduidelijk is dat het geld uit enig misdrijf afkomstig is, maakt het allemaal niet duidelijker. Impliciet geeft het College daarmee immers aan dat dat geld wel in beslag genomen is, maar dat het OM niet bereid is het terug te geven. De Nationale ombudsman plaatst bij dit standpunt bovendien de vraag hoe dit zich verhoudt tot de eerder zonder voorbehoud door Justitie aan verzoeker teruggegeven € 74.272,37 nadat zijn strafzaak en ontnemingszaak waren geëindigd? Wat hier ook van zij, het College doet toch nog verder onderzoek en komt dan in juni 2014 met een brief waarin het meedeelt dat gebleken is dat er destijds bij de bank een telfout is gemaakt tijdens het storten, hetgeen het verschil van zestigduizend euro zou verklaren. Het College onderbouwt dit met een berekening en bankafschriften, wat er kort gezegd op neer komt dat het verschil te verklaren is door een onjuist genoteerd bedrag aan Engelse ponden bij het storten van het geld. De Nationale ombudsman doet in dit onderzoek geen uitspraak over de vraag of verzoeker nog recht heeft op zestigduizend euro; immers verzoeker kan zijn schadeclaim voorleggen aan de rechter en dan is het aan de rechter om uiteindelijk te beslissen waarop verzoeker recht heeft. Maar de ombudsman merkt wel op dat hij – mede gelet op de verklaring van de bank dat

de rekeningnummers waarop de bedragen zijn (terug)gestort tussenrekeningen van de bank zijn – de uitleg van het College over de vermeende zoekgeraakte zestigduizend euro niet op voorhand onaannemelijk acht.

Wel is de Nationale ombudsman van oordeel dat verzoeker geconfronteerd is met zeer wisselende standpunten van het Openbaar Ministerie, dan wel het College op zijn verzoeken tot uitbetaling van de ruim zestigduizend euro. Dat verzoeker het interne ambtsbericht van de hoofd-advocaatgeneraal eigenlijk niet had mogen ontvangen doet hier niet aan af. De Nationale ombudsman kan zich voorstellen dat de gewijzigde standpunten en informatieverstrekking over wat er met de zestigduizend euro zou zijn gebeurd voor verzoeker moeilijk te volgen moet zijn geweest. Daarbij valt door de Nationale ombudsman niet in te zien waarom het College niet direct tot onderzoek van de bankafschriften is overgegaan - die kennelijk wel voorhanden waren – zodat mogelijk veel eerder tot het standpunt van de "telfout bij de bank" had kunnen worden gekomen. Daar komt bij dat noch het College, noch de minister op enigerlei wijze heeft erkend dat de gang van zaken rond de inbeslagneming van het geld hoogst onzorgvuldig is geweest.

Alles overziend is de Nationale ombudsman van oordeel dat het College in strijd heeft gehandeld met het vereiste van transparantie.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de minister van Veiligheid en Justitie, als verantwoordelijke voor de gedraging van het College van procureurs-generaal, is gegrond wegens schending van het vereiste van transparantie.

De Nationale ombudsman,

mr. F.J.W.M. van Dooren,
waarnemend ombudsman